

Yalçın, G. (2019). Kevserî mecmuası'nda yitik bir sayfadan üç makam. *ONLINE JOURNAL OF MUSIC SCIENCES*, 4 (2), 166-181.

DOI: <http://dx.doi.org/10.31811/ojomus.587993>

Geliş Tarihi: 06/07/2019

Kabul Tarihi: 30/12/2019

KEVSERÎ MECMUASI'NDA YİTİK BİR SAYFADAN ÜÇ MAKAM

Gökhan YALÇIN*

ÖZ

Bu çalışmada *Kevserî Mecmuası*'nda yitik bir ya da birkaç sayfada kayıtlı olduğu tahmin edilen, *Kevserî Mecmuası*'nın istinsahı olan İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan 1806 [1221] tarihli "T 1856" numaralı "*Edvâr-ı İlm-i Musiki*" adlı eserde mevcut olan nâmurâd, heftgâh ve şeşgâh makamlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla Osmanlı/Türk musikisi yazılı kaynakları ve bu alanda yapılan çalışmalar taranmış, yitik sayfalarda olduğu tespit edilen üç makam ile ilgili mevcut çalışmalar incelenmiş ve mezkûr üç makamın çevirisi yapılmıştır. Çevirisi yapılan makam tarifleri Arel-Ezgi-Uzdilek sisteminden de istifade edilerek notaya aktarılmış, yakın tarihli yazılı kaynaklarındaki tarifler ile karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıkları incelenmiştir. Elde edilen veriler yorumlanarak bulgular bölümünde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kevserî Mecmuası, *Kitabu'İlmi'l-Musiki alâ vechi'l-Hurûfât*, Nâyî Mustafa Kevserî, *Edvâr-ı İlm-i Musiki*

THREE MAKAMS FROM A MISSING PAGE IN KEVSERÎ MECMUASI

ABSTRACT

In this study, it is aimed to examine the nâmurâd, heftgâh and şeşgâh makams present in the book named "*Edvâr-ı İlm-i Musiki*" is numbered "T 1856", which is a copy of *Kevserî Mecmuası* and is estimated as to be written on one or more missing pages of Kevserî Mecmuası. For this purpose, the written resources of Ottoman/Turkish music and the studies carried out in this field are searched, the existing studies related to the three makams which are found to be in missing pages are examined and the mentioned makams are translated. The translated makams descriptions are transferred into note by using the Arel-Ezgi-Uzdilek system and compared with the descriptions in the recent written resources, the similarities and differences are examined and the data obtained are interpreted and presented in the findings section.

* Doç. Dr., Harran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gyalcin@harran.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2604-9745>

Keywords: *Kevserî Mecmuası, Kitabu'İlmi'l-Musiki alâ vechi'l-Hurûfât, Nâyî Mustafa Kevserî, Edvâr-ı İlm-i Musiki*

1. GİRİŞ

Kevserî Mecmuası on sekizinci yüzyılda telif edildiği tahmin edilen, günümüze kadar bir sır hatta efsane olarak gelen ve hâlâ üzerinde tam olarak çalışılmamış Osmanlı/Türk musikisinin yegâne yazılı kaynaklarından birisidir. Mecmuanın kendisi kadar müellifi de bir sır olarak durmaktadır. Nâyî Mustafa Kevserî hakkında mecmuasının ilk sayfasındaki, icatları¹ üzerine düştüğü notlardaki ve kendisine ait olduğu kabul edilen neydeki² yazılı bilgilerin ışığında isminin Mustafa, mahlasının Kevserî, nâyî ve Mevlevî olduğunun dışında başka bir bilgi yoktur.

Kevserî Mecmuası'nın on sekizinci yüzyıl Osmanlı/Türk musikisinin en önemli yazılı kaynaklarından birisi olduğu kabul edilmektedir. Kantemiroğlu Edvarı olarak bilinen *Kitabu'İlmi'l-Musiki alâ vechi'l-Hurûfât* adlı eserden alıntılar içermekle birlikte, 539 saz eserinin harf notası kullanılarak kaydedilmiş olması mecmuanın önem derecesini daha da arttırmaktadır. Buna karşın özel kütüphanede araştırmacılara kapalı tutulan mecmuanın mikrofilminin ortaya çıkması ile ancak birkaç yıldır üzerinde çalışma yapılabilir olmuştur. Bilindiği gibi on sekizinci yüzyıla ilişkin Osmanlı/Türk musikisi yazılı kaynakları yok denecek kadar azdır. Söz konusu eksikliği büyük oranda azaltan bir yazılı kaynaktır *Kevserî Mecmuası*.

Genel olarak incelendiğinde *Kevserî Mecmuası'nın* tıpkı *Kitabu'İlmi'l-Musiki alâ vechi'l-Hurûfât* adlı eser gibi iki bölümden oluştuğu söylenebilir. Birinci bölüm nazari/teorik, ikinci bölüm için ise ameli olarak niteleyebileceğimiz saz eserlerinin kaydedildiği bölümdür. Yalnız mecmuada bölümler iç içe geçmiş

1 Bu konuda daha detaylı bilgiye ulaşmak için verdiğimiz linkteki yazısı incelenebilir: <http://www.musikidergisi.com/yazar-386-n%C3%A2yi-mustafa-kevser%C3%AEnin-icatlari%E2%80%A6.html> (Yazı Tarihi: 7 Haziran 2019 Cuma).

2 Bu konuda daha detaylı bilgiye ulaşmak için verdiğimiz linkteki köşe yazısı incelenebilir: <http://www.musikidergisi.com/yazar-380-n%C3%A2yi-mustafa-kevser%C3%AEden-nev-acma-dersleri%E2%80%A6.html> (Yazı Tarihi: 24 Mayıs 2019 Cuma).

durumdadır. Konular birbiri ardına belirli bir sıra gözetmeksizin ilerlemekte, bir derleme izlenimi vermektedir. Notalar ise nazari bölümün aksine daha düzenlidir. Karar perdelerine göre makamlar perde diziliş sırasına göre yerleştirilmiştir. Bu sıra birkaç kez tekrar başa dönmektedir. Bu durumdan hareketle notaların farklı zamanlarda kaydedilmiş olabileceği söylenebilir. Örneğin rast makamındaki eserler mecmuada altmış altıncı sırada başlayıp seksen dokuzda bitirilmiş ve uşşak makamındaki eserlere geçilmiştir. Fakat tekrar üç yüz yetmiş ikinci sırada yeni rast eserler kaydedilmiştir. Bu sonradan eklendiği anlaşılan ikinci gurup ve üçüncü gurup eserlere farklı zamanda eklenen eserler diyebiliriz³. Mecmuanın önemli bir özelliği de içeriğinde adı geçen edvarlardır⁴. Zikredilen bu edvar kitaplarının bazılarının ilk defa duyuluyor olması mecmuanın önem derecesini bir kat daha arttırmaktadır.

Kevserî Mecmuası'nda ilk defa adını duyduğumuz bazı makamların da mevcut olduğu görülmüştür. Özellikle mecmuada adına ilk defa rastlanılan, nâ-malûm makamlar şunlardır: "Hayal-i murad", "Maye-i Kevser", "Şems-i Cemal" ve "Murad Han". Bu makamların bulunduğu sayfanın hemen ardındaki sayfa ise kayıp başka bir ifade ile yitiktir. Nâyî Mustafa Kevserî'ye ait olduğu düşünülen bu makamlar ile ilgili bazı çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir.

Nâ-malûm Makamlar İle İlgili Çalışmalar

M. Uğur Ekinci (2016: 32) "*Kevserî Mecmuası 18. Yüzyıl Saz Müziği Külliyesi*" adlı çalışmasında "hayal-i murad", "maye-i kevser", "şems-i cemal" ve "murad han" makamlarının isimleri zikredilmiş, eksik sayfalar olduğuna ve bu eksik sayfalarda nâmurâd, heftgâh ve şeşgâh makamlarının olabileceğine dikkat çekilmiştir.

Gökhan Yalçın'ın (2017) Nâyî Mustafa Kevserî'nin terkip ettiği makamlara ilişkin yaptığı çalışmasında diğer edvar kitaplarında bulunmayan hayal-i murad, maye-

³ Belirtmek gerekir ki mecmuadaki peşrevlerin ve saz semaîlerinin ayrı guruplarda kaydedilmiş olması farklı zamanlara işaret etmez.

⁴ Bu konu ile ilgili bilgi için: <http://www.musikidergisi.com/yazar-383-n%C3%A2yi-mustafa-kevser%C3%AEinin-mecm%C3%BBasinda-zikretti%C3%A2ri-...html>

i kevser, şems-i cemel ve murad han makamlarının incelemesi yapılmıştır. Çalışmada hayal-i murad makamının rast makamı ile karcığar makamının bileşiminden oluştuğu, Maye-i kevser makamının irak perdesi üzerine hicaz ve segâh perdesi üzerine müstear eklenmesinden meydana geldiği, Şems-i Cemal makamının nihavend makamı gösterildikten sonra özel bir seyir hareketi ile irak perdesinde karar veren bir makam olduğu tespit edilmiştir. Murad Han makamının ise rast makamı gösterilerek aşiran [hüseynîaşiran] perdesinde karar veren bir terkiib olduğu tespit edilmiştir. İncelenen makamlardan "Hayal-i Murad" makamının "suzinak", "maye-i kevser" makamının "evcârâ" ve "murad han" makamının "huzi-aşiran" makamı ile benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yalçın, 2017: 102).

Kevserî Mecmuas'ında Yitik Sayfa ve Üç Makam

Hayal-i murad, maye-i kevser, şems-i cemel ve murad han makamları *Kevserî Mecmuas'*nda tek bir sayfada kaydedilmiştir. Hemen ardından gelen sayfanın ise eksik olduğu daha önce de belirtilmişti. Eksik sayfanın ise Rauf Yekta Bey tarafından tamamlanmış olduğu kabul edilmektedir. Rauf Yekta Bey, Kantemiroğlu Edvarı olarak bilinen *Kitabu'İlmi'l-Musiki alâ vechi'l-Hurûfât* adlı kitaptan yapılan alıntının yitik olan ilk sayfasını tamamlamıştır. Fakat *Kevserî Mecmuas'*nın istinsahı olan "T 1856" numaralı "*Edvâr-ı İlm-i Musiki*" adlı eserde Hayal-i murad, maye-i kevser, şems-i cemel ve murad han makamlarının hemen ardından gelen nâmurâd, heftgâh ve şeşgâh makamlarının tarifleri eklenmemiştir. Anlaşılacağı üzere Rauf Yekta Bey sadece eksik olan *Kitabu'İlmi'l-Musik*'nin ilk sayfasını tamamlanmış, adlarına ilk defa rastladığımız makamları tamamlamaya ihtiyaç duymamıştır. *Kevserî Mecmuas'*nın yitik sayfa ya da sayfalarının T 1856'nın yazıldığı zamanda tam ve bu sayfalarda üç makamın daha kayıtlı olduğu anlaşılmaktadır. Fakat 1806 yılından sonra bu sayfalar *Kitabu'İlmi'l-Musik*'nin ilk sayfalarının kaydedildiği bölüm ile birlikte

kaybolmuştur⁵. Mezkûr üç makamın isimleri bazı çalışmalarda zikredilmişse de üzerinde çalışma yapılmadığı görülmüştür.

1.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı *Kevserî Mecmuası*'nın istinsahı olan "T 1856" numaralı "*Edvâr-ı İlm-i Musiki*" adlı eserde açıklaması verilen nâmurâd, heftgâh ve şeşgâh makamlarının incelemesinin yapılmasıdır. Bu amaçla *Kevserî Mecmuası*'nda yitik olan sayfadan istinsah olduğu anlaşılan mezkûr üç makam yeni harflere çevrilmiş, on sekizinci yüzyıl makam açıklamaları ile karşılaştırılmaları yapılarak benzerlik durum incelemesi yapılmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Araştırmanın, mezkûr makamların incelemelerinin ilk kez yapılıyor, tanıtılıyor olması, Türk musikisi nazariyatına ve bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara katkı sağlayacak olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bilindiği gibi nitel araştırma yöntemi gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Bu yöntemden hareketle Osmanlı/Türk musikisi yazılı kaynakları ve bu alanda yapılan çalışmalar taranmış, yitik sayfalarda olduğu tahmin edilen üç makam ile ilgili mevcut çalışmalar incelenmiştir. Çevirisi yapılan makam tarifleri Arel-Ezgi-Uzdilek sisteminden de istifade edilerek notaya aktarılmış, yakın tarihli yazılı

5 Yitik sayfa ile ilgili bir görüş için Gökhan Yalçın'ın (2019: 6) "*Kevserî Mecmuası*'nda Görülmeyen Bir Edvâr: Der Beyân-ı Edvâr-ı Kantemiroğlu" adlı çalışması incelenebilir.

kaynaklarındaki tarifler ile karşılaştırılarak benzerlik durumları incelenmiş ve elde edilen veriler yorumlanarak bulgular bölümünde sunulmuştur.

3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde T 1856'da açıklamaları yapılan üç makamın (nâmurâd, heftgâh ve şeşgâh) yazılı kaynaktaki verilen sırasına göre incelemesi yapılacaktır.

3.1. Nâmurad Makamı

T 1856 numaralı "*Edvâr-ı İlm-i Musiki*" adlı eserde nâmurad makam açıklaması şu şekilde yapılmaktadır:

Nâmurad⁶ oldur ki acem ağazesini icra ve gerdaniyede biraz meks idüb acem, hüseyini, nevâ, çargâh ide. Andan yine gerdaniyeden kopub acem hüseyini, nevâ, çargâh ide. Andan dügâh perdesinden segâh beyan, dönüb dügâh, rast idüb rehâvî iderek rast perdesinde karar ider (T 1856, v. 45b) (Ek 1).

Makam tarifinde anlaşıldığı üzere seyre tiz bölgede, acem perdesinden başlanılmaktadır. Gerdaniye perdesinde biraz beklemek sureti ile gerdaniye perdesinin önemi gösterilmektedir. Gerdaniye perdesinden acem, hüseyini, nevâ ve çargâh perdesine değin inilmekte ve tekrar gerdaniye perdesine çıkılmaktadır. Gerdaniye, acem, hüseyini, nevâ ve çargâh perdesine inilip bu sefer dügâh perdesi atlanılarak dügâh, segâh, dügâh, rast ve rehâvî perdesini de göstererek rast perdesinde karar vermektedir. Görüldüğü üzere nâmurad makamı inicidir, gerdaniye ve özellikle çargâh perdesinde (çargâhlı kalış diyebiliriz) yarım kalışlar göstererek rehâvî perdesi ile rast perdesinde tam karar vermektedir (Nota 1).

⁶ T 1856'da makam isimleri kırmızı mürekkepli kalemle yazılmıştır. Çalışmada ise makam isimleri "kalın" harflerle gösterilecektir.

Nota 1. Nâmurad makamı

Nota 1'de de verilen seyre göre nâmurad makamının çargâh perdesi üzerinde çargâh beşlisi yani çargâh makamı ile rast perdesindeki rast makamının birleşmesinden oluşan bileşik bir makam olduğu söylenebilir. Abdülbâki Nâsır Dede, *Tedkik ü Tahkik* adlı eserinde rast makamını "...rasttan başlayıp düğâh, segâh ve çargâh perdesine çıkıp aşağı döner, segâh ve düğâh ile rast perdesine gelip orada karar verir..." şeklinde tanımlamıştır. Nâsır Dede'ye göre tiz bölgede evç değil acem kullanılmaktadır. Ayrıca *Kitabu'İlmi'l-Musiki alâ vehi'l-Hurûfât* adlı eserin ikinci cildinde yer verilen rast makamındaki eserlerde yeden perdesi olarak irak değil rehâvî perdesinin kullanıldığı görülmüştür. On sekizinci yüzyıl yazılı kaynaklarında verilen bu veriler ışığında nâmurad makamı için inici rast makamı dahi denilebilir.

3.2. Heftgâh Makamı

T 1856 numaralı "*Edvâr-ı İlm-i Musiki*" adlı eserde heftgâh makam açıklaması şu şekilde yapılmaktadır:

*Heftgâh*⁷ oldur ki uşşak ağaze idüb badehu pençgâh beyan düğâh, segâh gösterüb birden rast karar ider (Ek 1).

Makam tarifinde iki makam ya da terkip ismi dikkat çekmektedir: uşşak ve pençgâh. Heftgâh makamının vücuda getirilmesi için önce bu makamların gösterilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. "...uşşak ağaze⁸ edib..." yani uşşak makamı gösterilip sonra pençgâh makamı beyan edilmelidir. Pençgâh makamının gösterilmesinden sonra karar perdesinden düğâh, segâh göstererek ve birden rast perdesine atlamak suretiyle heftgâh makamı gerçekleştirilmiş olacaktır.

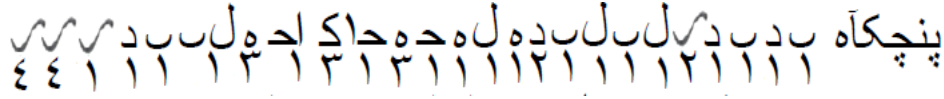
7 Heftgâh makamının kelime anlamı için "heft" yedi ve "gâh" için yer, yön ve zaman kabul edilirse (Devellioğlu, 2012: 405) yedi-yer, yedi-yön ya da yedi-zaman anlamlarına geldiği söylenebilir.

8 Ağaze: tam veya nim perdelerden birinin sesi başka sese geçmeden bir müddet devamlı olarak verilirse, o perde seslendirilmiş, ağaze edilmiş olur (Tura, 2001: 39). Heftgâh makam tarifinde "uşşak ağaze" ile kastedilen tek bir perde olmadığı, perdelerden oluşan grup, uşşak makam perdeleri olduğu anlaşılmaktadır.

perdesinden harekete başlanıp rast nağmesini gösterdikten sonra buselik perdesine çıkıp, istenirse acem perdesiyle istenirse evç perdesiyle gerdaniye perdesine dek çıkılır. Aynı yoldan uzal ve buselik perdeleriyle düğâh'a gelinir ve rast perdesinde karar verilir. Anlaşılacağı üzere pençgâh makamı acem, uzal ve buselik nim perdelerini kullanmaktadır. Der Makâm-ı Hüseyinî Külliyyât-ı Küllî Külliyyât ve Külliyyât-ı Makâmât/Usûl-i Fâhte" adlı eserde de pençgâh makamı seyrine yer verilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2.

Der Makâm-ı Hüseyinî Külliyyât-ı Küllî Külliyyât ve Külliyyât-ı Makâmât/Usûl-i Fâhte" Adlı Eserde Pençgâh Makamı

(Yalçın, 2017: 59)

Elde edilen veriler ışığında heftgâh makam seyri oluşturulmuş ve Nota 2'de verilmiştir.

Nota 2. Heftgâh makamı

Abdülbâki Nâsır Dede Tedkik ü Tahkik adlı eserinde pençgâh-ı asl makam tarifini şu şekilde vermiştir: Uşşak ağaze idüb rast perdesinde karar ider (Tura, 2006: 44; Başer, 2013: 135). Nâsır Dede'nin vermiş olduğu tarif ile heftgâh makam tarifinin benzerliği dikkat çekmektedir. Heftgâh makamının "...segâh perdesinden birden rast karar" vermesi ile pençgâh-ı asl makamından ayrılamayacağı aşikârdır.

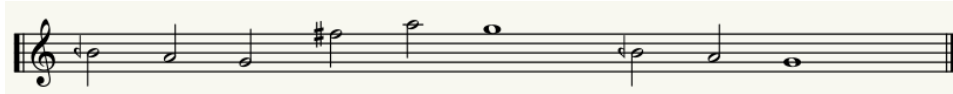
Yılmaz Öztuna'nın hazırlamış olduğu *Türk Musikisi Ansiklopedisi*'nde bir heftgâh makam tarifi verdiği tespit edilmiştir (Öztuna, 1969: 259). Bu makam tarifine göre heftgâh makamı segâh makamının nim hicaz perdesindeki şeddidir. Verilen tanım ile Nota 2'de görülen makam seyrinin farklı olduğu, farklı bir makam olduğu anlaşılmaktadır.

3.3. Şeşgâh Makamı

T 1856 numaralı "*Edvâr-ı İlm-i Musiki*" adlı eserdeki, yitik sayfada olduğu tahmin edilen son makam olan şeşgâh makamının açıklaması şu şekilde yapılmaktadır:

Şeşgâh⁹ *oldur ki segâh ağaze idüb düğâh (v. 46a) rast badehu evç, muhayyer ve gerdaniyede meks idüb segâh ve düğâh rast perdesinde karar ider* (Ek 1).

Şeşgâh makamının segâh perdesi ile seyre başladığı, ardından düğâh ve rast perdesinden birden evç, muhayyere dek çıkıp gerdaniye perdesinde yarım karar yaptığı, gerdaniye perdesinden segâh ve düğâh perdesi ile inerek rast perdesinde karar verdiği anlaşılmaktadır.

Nota 3. Şeşgâh makamı

Şeşgâh makamının tam bir makam özelliğine sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Verilen perdelerin rast, düğâh, segâh, evç, gerdaniye ve muhayyer olduğu

⁹ Şeşgâh makamının kelime anlamı için "şeş" altı ve "gâh" için yer, yön ve zaman kabul edilirse (Develli, 2012: 1158) "altı-yer", "altı-yön" ya da "altı-zaman" anlamlarına geldiği söylenebilir.

görülmektedir. Bu seyir özelliğiyle bir makam, terkip ya da mürekkep makam özelliği olmayan şeşgâh makamı için; rast ya da rehâvî makamına bağlı bir şûbe ya da âvâze denilebilir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmada Kevserî Mecmuası'nda yitik bir ya da birkaç sayfada kayıtlı olduğu tahmin edilen, Kevserî Mecmuası'nın istinsahı olan "T 1856" numaralı "*Edvâr-ı İlm-i Musikî*" adlı eserde mevcut olan nâmurâd, heftgâh ve şeşgâh makamlarının incelenmesi yapılmıştır (Ek 1). Edvar kitaplarında bulunmayan mezkûr makamların bazı çalışmalarda adı verilmiş olmasına karşın incelemesinin yapılmadığı anlaşılmıştır. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular ışığında makamların seyir özellikleri ve bazı makamlar ile benzer özelliklere sahip olduğu tespit edilmiştir:

- 1- *Nâmurad makamının* çargâh perdesi üzerinde çargâh beşlisi yani çargâh makamı ile rast perdesindeki rast makamının birleşmesinden oluşan bileşik makam olduğu,
- 2- *Heftgâh makamı* uşşak makamı ve ardından pençgâh makamı beyan edilerek rast karar veren bileşik makam olduğu, ayrıca Heftgâh makamının Abdülbâki Nâsır Dede *Tedkik ü Tahkik* adlı eserinde tarifini vermiş olduğu "pençgâh-ı asl makamına benzediği,
- 3- *Şeşgâh makamının* terkip ya da mürekkep makam özelliği olmayan, rast ya da rehâvî makamına bağlı bir şûbe ya da âvâze olabileceği görülmüştür.

KAYNAKÇA

Abdülbaki Nasır Dede. *Tedkik ü Tahkik*. Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, Arşiv Numarası: 06 Mil Yz A 8937.

Arel, H. S. (1993). *Türk Musikisi Nazariyatı Dersleri*. Onur Akdoğu, Haz. Ankara: Kültür Bakanlığı Sanat/Müzik Dizisi Yayınları.

- Başer, F. A. (2013). *Türk Musikisinde Abdülbaki Nasır Dede, Birinci Kitap: Abdülbaki Dede'nin hayatı ve "Tedkik u Tahkik" Metin-sadeleştirme-sözlük Tıpkıbasım*. İstanbul: Fatih Üniversitesi Konservatuvarı Müdürlüğü Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2012). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat* (29. Baskı). Ankara: Aydın Kitap Evi Yayınları.
- Ekinci, M. U. (2016). *Kevserî Mecmuası. 18. Yüzyıl Saz Müziği Külliyyatı*, İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Kevserî, Nâyî Mustafa. *Kevserî Mecmuası*. Milli Kütüphane. No. Mf 1994 A 4941.
- Özkan, İ. H. (2014). *Türk Musikisi Nazariyatı ve Usûlleri Kudüm Velveleleri* (13. Basım), İstanbul: Ötüken Yayınları:180.
- Öztuna, Y. (1969). *Türk Musikisi Ansiklopedisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi. T 1856. *Edvâr-ı İlm-i Musiki*. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi. No. T1856. vr. 63a-65a.
- Tura, Y. (2001). *Kitabu İlmil Musiki ala vechi'l Hurufat*, c. I-II, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tura, Y. (2006). *Tedkik ü Takik-İnceleme ve Gerçeği Araştırma*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Yalçın, G. (2016). *19. Yüzyıl Türk Musikisinde Haşim Bey Mecmuası-Birinci Bölüm: Edvar*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Yalçın, G. (2017). Kantemiroğlu Edvârı'nda "Hüseyinî Küllî Külliyyât-ı Makâmât" adlı saz eserinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Müzik Araştırmaları Dergisi (UHMAD)*. S. 11, s. 32-70.
- Yalçın, G. (2017). Kevserî Mecmuası'nda Nâ-Malûm Dört Makam. *Porte Akademik Müzik ve Dans Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 16, 93-105. Retrieved from http://porteademik.itu.edu.tr/docs/librariesprovider181/Yay%C4%B1n-Ar%C5%9Fivi/16_say%C4%B1/porte-akademik-16-6.pdf

- Yalçın, G. (2019). Kevserî Mecmuası'nda Görülmeyen Bir Edvâr: Der Beyân-ı Edvâr-ı Kantemiroğlu. *Ahenk Müzikoloji Dergisi*, (4), 1-14. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/ahenk/issue/46590/580205>
- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

It is accepted that Kevserî Mecmuası is one of the most important written sources of Ottoman / Turkish music in the eighteenth century. It can be said that Kevserî Mecmuası consists of two parts at in all. The first part is theoretical and the second is practical part can be described as where the instrumental pieces are written. Kevserî Mecmuası consists of 250 sheets. It contains a collection of notations, Turkish music theory and illustrations of various instrumental pitches of Turkish musical instruments and poetry examples. There are several written resources like Kantemiroğlu Edvarı, Akovalızade Hatem Efendi Edvarı among the used resources. One of the most important features of Kevserî Mecmuası is that 539 pieces of instrumental compositions works are recorded. Kevserî has not only recorded the collection of notes in the Kantemiroğlu Edvarı, but also expanded this collection with works from different sources or with his own notes.

In Kevserî Mecmuası, there are four makams (or compound) that are not found in written sources of Ottoman/Turkish music. These makams are called “Hayal-i Murad”, “Maye-i Kevser”, “Şems-i Cemâl” and “Murad Han”. The immediate

page behind the page where these makams are located is missing. It is determined that some studies are carried out on these makams which are thought to be belong to Nâyî Mustafa Kevserî.

In this study, it is aimed to examine the nâmurâd, heftgâh and şeşgâh makams present in the book named "Edvâr-ı İlm-i Musiki" is numbered "T 1856", which is a copy of Kevserî Mecmuası and is estimated as to be written on one or more missing pages of Kevserî Mecmuası. For this purpose, the written sources of Ottoman/Turkish music and the studies carried out in this field are searched, the existing studies related to the three makams which are found to be in missing pages are examined and the mentioned makams are translated. The translated makams descriptions are transferred into note by using the Arel-Ezgi-Uzdilek system and compared with the descriptions in the recent written sources, the similarities and differences are examined and the obtained data are interpreted and presented in the findings section.

2. Method

In this study qualitative research method is used. As it is known, qualitative research method is defined as a research in which data collection methods such as observation, interview and document analysis are used, and a qualitative process for the realization of perceptions and events in a natural environment is followed (Yıldırım and Şimşek, 2008: 39). Based on this method, the written sources of Ottoman / Turkish music and the studies carried out in this field are searched and the existing studies related to the three makams which are found on the missing pages are examined. The translated makam descriptions are transferred to the notes also by using Arel-Ezgi-Uzdilek system, the similarities are compared with the descriptions in the recent written sources and the data obtained are interpreted and presented in the findings section.

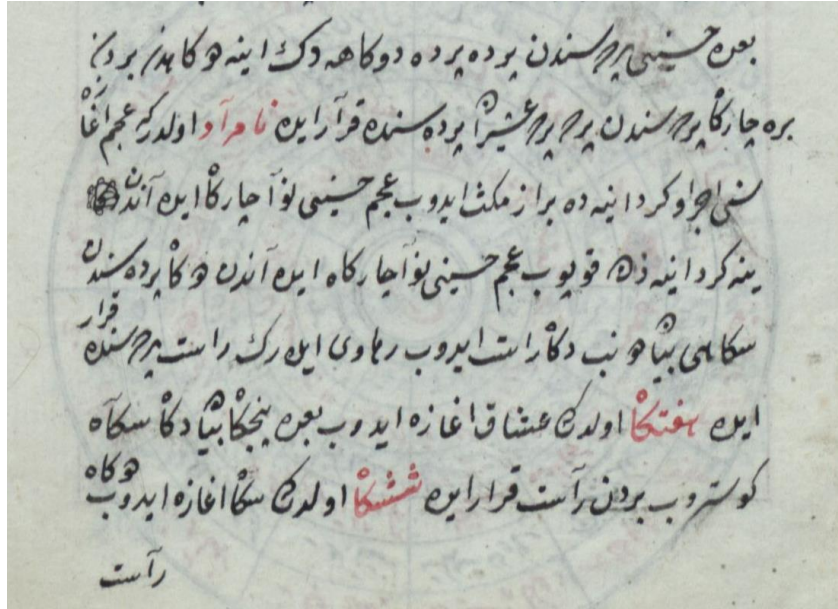
3. Findings, Discussion and Results

In this study, an observation of the nâmurâd, heftgâh and şeşgâh makams available in the book named "Edvâr-ı İlm-i Musiki" numbered "T 1856" is a

copy of Kevserî Mecmuası, which is presumed to be written in one or more missing pages of Kevserî Mecmuası is made. It is understood that the mentioned makams which are not included in the Edvar books, have not been examined although they have been named in some studies. In the light of the findings obtained in the study, the makams cruise features and have similar features with some makams are determined as follows. It has been found that:

1. The nâmurâd makam is quintet çargâh on çargâh pitch that is a compound makam that joining çargâh makam and rast makam on rast pitch,
2. The heftgâh makam consist of uşşak makam and pençgâh makam and is a compound makam that in rast conclude. In addition, Heftgâh makam is similar to "pençgâh-ı asl" that is described in Tedkik ü Tahkik of Abdülbâki Nâsır Dede,
3. The şeşgâh makam which is not a compound but it may be a şûbe or âvâze which is incident to rast or rehâvî makam.

Ek 1. T 1856'da nâmurâd, heftgâh ve şeşgâh makam Tarifleri

راست بعد اوج مجرود کرد اینده مکث ایروب سگاه ووکار است ۹۶
برده سنن قرار ایدر قدشاً منصور اصیونست یگری سکر اصبع